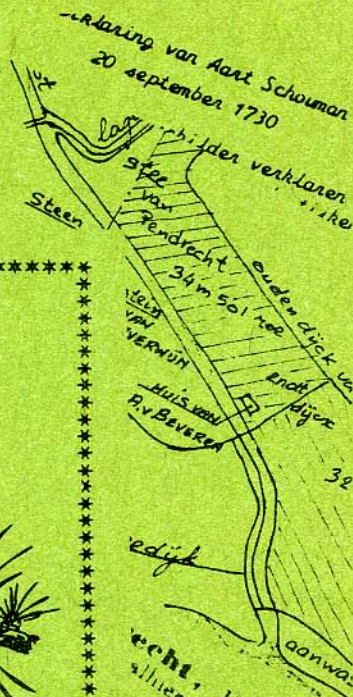

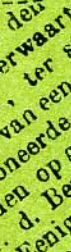
Warendrecht

9e Jaargang nr. 33

december 1987

S
n den
derwaarts ver
ter sterkte van
van een officier en begeleit
ioneerde Rijksveldwach.
rden op gemeld dorp, ten h
v. d. Berg, verregaande,
d. Eenige leden der Dor
ven, zooals zij meer play
e uitvoering, doch dit heeft
heid van den minderen me
d kermisgemaak heeft ont
man
ot is
t re
n ve

U U

[illegible]

HISTORISCHE VERENIGING BARENDRECHT

2e Barendrechtseweg 181, 2991 GK Barendrecht

tel. 01806 - 18142

Tentoonstellingsruimte: Singel 32, tel. 16059

Open van dinsdag t/m zaterdag van 15.00 - 17.00 uur

+::+::+::+::+

Hr. G. van der Schoor - erevoorzitter

+::+::+::+::+

BESTUUR

Hr. M. Zoutendijk - waarnemend voorzitter
Oranjestraat 2a
tel. 14200

Mw. J.W.E. Kouw - secretaris
Singel 32
tel. 16059

Hr. C.J.A. Volgering - penningmeester
Jacoba Pompevliet 63
tel. 15768

Hr. P. van Bergeijk - lid
Ziedewijdsedijk 59
tel. 12252

Hr. W.M. Groenenboom - lid
Voordijk 267
tel. 12617

Mw. G. van Straaten-Kamper - lid
Stationsweg 2
tel. 14825

+::+::+::+::+

LEDENADMINISTRATIE

Hr. A.M. Overwater
Jaagpad 65
tel. 12152

+::+::+::+::+

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit het Contactblad is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

+::+::+::+::+

VAN DE REDACTIE

In dit extra dikke decembernummer Uw aandacht voor de volgende onderwerpen.

Op bladzijde 5 vervolgt de heer Wesdorp zijn artikelenserie over de drie Barendrechtse dijken; ditmaal de Gebroken Meeldijk.

Naar aanleiding van de publikatie "Memorieteksten in en om de Dorpskerk van Barendrecht" kwam de heer Overwater nadere gegevens te weten over een grafzerk, die niet in Barendrecht thuishoort. Op blz. 13 zijn verslag hierover. De heer Van Herwerden ontving nadere informatie over het oproer in Barendrecht in 1866. Leest U maar op blz. 15. Vervolgens geeft mevrouw Eijkenaar op blz. 17 een impressie van de eerste Open Monumentendag in Barendrecht. De heer Oldenhof vond in de Rechterlijke Archieven van West-Barendrecht en Carnisse een eigendomsbrief voor Pleun Leendertse Groenenboom uit 1699. Op blz. 19 e.v. is deze eigendomsbrief opgenomen. Omdat in deze akte veel oudnederlandse woorden voorkomen eindigt de heer Oldenhof met een verklarende woordenlijst (blz. 23). De heer Hordijk begint op blz. 24 een uitgebreide boekbespreking van de beide publikaties van de heer Overwater: De Barendrechtse doop- en trouwakten in de 17e eeuw en Memorieteksten in en om de Dorpskerk van Barendrecht. Degenen die regelmatig de jaarvergaderingen bezoeken zullen zich ongetwijfeld de heer L.W. Hordijk, archivaris van het Streekarchief Voorne en Putten, herinneren als de spreker op de jaarvergadering van 1983 over archiefonderzoek en de Barendrechtse geschiedenis. Van zijn hand verscheen ook de Inventaris van de Polders Binnenland en Ziedewij.

Tot slot geeft de heer Van Herwerden op blz. 32 een (beperkt) overzicht van publikaties over Barendrecht en omgeving, die de laatste tijd zijn verschenen. Misschien is er iets voor U bij om iemand te verrassen met de komende feestdagen.

Zoals U ziet ontving de redactie een groot aanbod aan kopij deze keer. We hopen dat voor het volgende (maart-)nummer Uw bijdragen ook weer binnenstromen (s.v.p. vóór 15 februari 1988).

NIEUWE LEDEN

12 sept. 1987:	W. Bunk	Barendrecht
	J. v.d. Berg	"
	P.J. van Prooyen	"
	W.J. Deerenberg	"
15 "	: T.S. Kraaijeveld	"
19 "	: IJ. van der Waal	Heerjansdam
6 okt.	: P.J. van Rijn	Vlaardingen
11 nov.	: C.J. Veldhuijzen	Barendrecht

Het totaal aantal leden bedraagt op dit ogenblik 323.

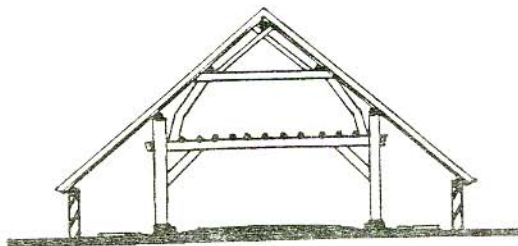
WERKGROEP HISTORISCH BOERDERIJ ONDERZOEK

MONUMENTALE BOERDERIJ IN RESTAURATIE

Op 1 september j.l. brachten leden van de werkgroep een bezoek aan de boerderij van de heer en mevrouw Van den Heuvel aan de Ziedewijdsedijk 63.

Aanleiding hiertoe was het feit, dat de oude rieten dakbedekking was verwijderd ten dienste van een algehele vernieuwing. Een prachtige gelegenheid dus om de schuur- en kapconstructie te bekijken. Bij een vroegere verbouwing was een bouwschets vervaardigd door een architectenbureau uit Rhoon (1971). Daarop scheen de schuur met dekbalkgebinten te zijn uitgerust, iets dat in onze regio eigenlijk niet voorkomt.

Het bleek echter onjuist te zijn, ook deze schuur is van het hallehuistype, hetgeen in het "Overmaasse" normaal is. Twee rijen stijlen van hout worden bijeengehouden door dwarsbalken, die door de stijlen heen steken en met houten pennen verankerd zijn: het ankerbalkgebint. De schets op blz. 3 geeft een voorbeeld van het enkelvoudige ankerbalkgebint; bij de onderhavige boerderij was een dubbel gebint noodzakelijk in verband met de hoogte.

ankerbalk gebint

Zoals U ziet ontstaat dan, net als in een romaanse of gotische kerk, een drietal beuken. In verband met vroegere stormschade bleken de gebinten nog eens extra naar het westen geschoord met diagonale verstevigingen. De heer P. van Bergeijk - oud bewoner - kon een aantal bijzonderheden vertellen over de vroegere indeling van de woning.

Op een luikje in de zogenaamde brandmuur tussen de zaadzolder en de schuur stond nog met krijt in het handschrift van zijn overgrootvader vermeld: 36 zakken bollen, P. Labrijn 1837.

P. Labrijn was landbouwer en vlasser, dus zullen het wel zakken met lijnzaadbollen zijn geweest.

Dank zij het initiatief van de familie Van den Heuvel - sedert een aantal jaren eigenaar - is een prachtige boerderij voorlopig weer behouden! Proficiat!

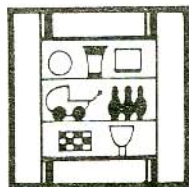
Juist dat plekje Barendrecht ademt nog de rust en vertoont nog het lommerrijke groen waar de bekende auteur J. Verheul Dzn. (1) in 1935 reeds van getuigde:

"De met sierlijke ankers voorziene gevel welke nog - zoals dikwerf voorkomt - in de zolderverdieping de oude kruisvensters bezit, vormt met zijn hoogopgaande door tonig rieten dak afgesneden tuitgevel, een aantrekkelijk geheel, dat wonderwel bij de boomrijke omgeving aanpast."

LATEN WE ZUINIG ZIJN OP MOOI OUD-BARENDRECHT!

1. Verheul Dzn, J., IJsselmonde Ridderkerk en Barendrecht alsmede verdwenen en nog bestaande merkwaardigheden in het oostelijk gedeelte van het eiland IJsselmonde (1935).

A.G.W. Wesdorp

WERKGROEP TENTOONSTELLINGEN

Dat de Open Monumentendag op 12 september j.l. een succes is geweest en veel mensen op de been heeft gebracht, is reeds uitvoerig in "De Schakel" en andere huis-aan-huisbladen vermeld. Dit succes heeft tot gevolg, dat ook in 1988

weer een Open Monumentendag zal worden gehouden; zaterdag 17 september krijgt het publiek opnieuw de gelegenheid gratis monumenten te bekijken.

Onze bijdrage aan de afgelopen Monumentendag trok op 12 september 164 bezoekers en leverde ons weer vier nieuwe leden op. Na verlenging tot 24 oktober steeg dit aantal nog tot 194 belangstellenden.

Intussen is de werkgroep alweer bezig aan de volgende expositie. Omdat december de maand is waarop het meeste speelgoed over de toonbanken gaat, leek het ons een leuk idee U en de kinderen van nu, een kijkje te gunnen op het speelgoed en de kinderboeken uit het verleden.

We bezitten nog geen uitgebreide collectie, dus mocht U nog iets op zolder of kelder tegenkomen, nemen we dat tijdens de tentoonstelling gaarne in ontvangst.

Indien het in ons bezit zijnde speelgoed niet toereikend is om de kasten en vitrines te vullen, wordt aangevuld met oude schoolbenodigdheden.

In De Schakel wordt aangekondigd wanneer de expositie begint. We zijn van plan tot eind januari 1988 de gelegenheid te geven om te komen kijken; 's middags van 15.00 tot 17.00 bent U welkom op het bekende adres: Singel 32 en de toegang is natuurlijk gratis!

De Lagere Agrarische School heeft ons verzocht tijdens hun Open Dagen op 11 en 12 december a.s. aanwezig te zijn met een fotopresentatie betrekking hebbende op de landbouw. De Werkgroep Barendrecht van vroeger op aanschijn en foto zal deze expositie verzorgen.

Na de speelgoedtentoonstelling, dus begin februari 1988, komt er weer een "fotozoekactie". We bezitten nog veel foto's zonder gegevens, daarom roepen wij Uw medewerking in om deze gegevens op te sporen, zodat we de foto's van de juiste onderschriften kunnen voorzien.

In De Schakel leest U t.z.t. de juiste aanvangsdatum.

OVER EEN DRIETAL BARENDRECHTSE DIJKEN. II.

INLEIDING

Op 25 juni 1981 publiceerde Jo Schop in het regionale weekblad "De Schakel" zijn ontdekking omtrent het bestaan van het vroegere dorp Barendrecht, dat in de Riederwaard van vóór 1374 was gelegen. Dit bericht is echter wat verloren gegaan, naar het mij voorkomt, zelfs binnen de H.V.B.!

Daarom is de publikatie van het manuscript, dat bij zijn nagelaten papieren werd aangetroffen zinvol.

De documenten die hij aantrof in het Heerlijkheidsarchief vermeld onder nr. 77 moeten hiervoor de bron zijn geweest. Deze stukken betroffen een proces over de visserijrechten op de Merwede, dat is de huidige Oude Maas.

Voor wat betreft de datering van de overstroming richten wij ons tegenwoordig op het resultaat van het onderzoek van M.K.E. Gottschalk, die spreekt van twee rivieroverstromingen (opperwater) die de Riederwaard troffen op 2 februari 1373 en 6 januari 1374 en een stormvloed (vanuit zee) op 9 oktober 1374.

+ + + + +
+ + + + +
+ + + + +

B A R E N D R E C H T

1 3 7 4 - 1 4 8 3

IN 1421 WAREN ER DIJKEN

Op 14 februari 1374 is Barendrecht overstroomd. Wanneer over deze overstroming wordt geschreven, voegt men er meestal aan toe: "dat Barendrecht sinds die tijd verdronken is". Deze toevoeging blijkt niet helemaal juist te zijn.

In 1486 werden de koren- en smaltienden van Barendrecht en Carnisse beleend. Op 20 juli 1486 die van Barendrecht, waarbij wordt vermeld:

"die ongeveer zestig jaar onbedijkt hebben gelegen en nu weer bedijkt zijn".

Op 28 november 1486 die van Carnisse. Hierbij staat:

"nadat het leen meer dan zestig jaar onder water heeft gestaan".

Daar in 1421 de Sint Elizabethsvloed plaatsvond volgt uit het bovenstaande, dat er in 1421 al dijken waren in Barendrecht.

HET EILANDJE "DEN OUDEN DIJCK"

Op een kopie van een kaart uit 1625 van Oost- en West-Barendrecht en Carnisse en op een kopie van een kaart gemaakt voor 1643, komt een eilandje voor genaamd "DEN OUDEN DIJCK". Dit eilandje was ongeveer gelegen bij of onder de Achterzeedijk tussen de oude trambaan (nu het Provinciaal Rijwielpad) en de 3e Barendrechtseweg, met een uitloper naar de diepte onder deze weg.

HERKOMST NAAM

Op 30 maart 1559 werd informatie gehouden (ingewonnen) door Quintije Weyntszoon, raad(sheer) in de Provinciale Raden van Holland, in de zaak tussen dijkgraaf en hoogheemraden en de nieuwe ingelanden van Barendrecht - contra - Mr. Adriaen Sandling en Willem van Barendrecht. Uit deze genomen informaties komt naar voren:

- a. dat ten tijde van de graaf van Hoorne, die op 8 juli 1369 de visserij te leen gegeven had, er geen water of visserij is geweest tussen het eilandje Den Ouden Dijk en de huidige dijkage (bedijking) (1559 Middel-dijk);
- b. dat het eilandje Den Ouden Dijk is ontstaan ten tijde van de grote inundatie van Zuid-Holland in 1421;
- c. dat het eilandje Den Ouden Dijk vóór 1421 verheeld was met Barendrecht (één geheel daarmee uitmaakte) en dat het eilandje binnen de bedijking van Barendrecht heeft gelegen;
- d. dat het eilandje zowel bij de inwoners van Barendrecht als bij de schippers bekend stond als Den Ouden Dijk, welke naam reeds door de voorouders aan het eilandje werd gegeven;
- e. dat door de voorouders werd verteld, dat daar vroeger de oude dijklage (plaats van de dijk) had gelegen;

f. dat volgens overlevering op het eilandje Den Ouden Dijk de kerk van Barendrecht had gestaan.

Hierbij dient te worden opgemerkt, dat door de Sint Elizabethsvloed van 1421 het landschap in Zuid-west-Nederland een totaal ander aanzien heeft gekregen. Tientallen kerkdorpen verdwenen in de golven, waarvan vele nooit teruggevonden zijn; de Biesbosch ontstond; landerijen verdwenen; op andere plaatsen ontstonden nieuwe eilanden; de loop der rivieren werd gewijzigd.

DE KERK VAN BARENDRECHT

De getuige Willem Adriaenszoon, wonende in West-Barendrecht, oud omtrent 74 jaar, verklaarde onder andere:

Dat om meer zekerheid te krijgen van hetgeen zijn voorouders hem verteld hebben, hij 43 of 44 jaar geleden (dus in 1516 of 1515) het eilandje bezocht heeft, samen met Adrijaen Dammanszoon, visser te Heerjansdam, nu in 1559 reeds overleden. Er stond een oostenwind en het was zeer laag tij. Samen zijn zij droogvoets naar het noordoostelijk deel van het eilandje gegaan, naar de plaats waar de kerk in het verleden gestaan had. Daar op het oude kerkhof heeft hij met een korte piek, die hij bij zich had, gewroet of gegraven en vond een menselijk geraamte, dat nog in een kist lag. Het doods-hoofd heeft hij meegenomen en gebracht op het nieuwe kerkhof van Barendrecht. Verder zag hij de stenen van de ruïne van de kerk en het rooster van het kerkhof (rooster = ijzeren rooster op uitgegraven grond ter weering van vee, enz., bijvoorbeeld op kerkhoven; het rooster duidde de grenzen aan tussen het geestelijk en wereldlijk gezag of recht).

Bovendien zag hij de plaats waar de sluis van Barendrecht gelegen had en de ronde grens- of scheidingspaaltjes van het eilandje Den Ouden Dijk recht op de hoek van de stenen muur bij Heerjansdam.

Hij verklaarde verder, dat de visserij vistuig heeft gelegd aan de zuidzijde van het eilandje Den Ouden Dijk op de diepte van de rivier de Merwede, waar tegenwoordig nog de voornaamste diepte van de rivier zijn koers en loop heeft.

Jacob Corneliszoon, timmerman, wonende in West-Barendrecht, oud omtrent 70 jaar verklaarde o.a.:

dat van het eilandje altijd vanaf oude tijden door de ingelanden en schippers werd gezegd, dat daar de oude dijk van Barendrecht had gelegen. Hij heeft zijn vader, die 80 jaar oud was voor hij overleed, horen zeggen, dat tussen het eilandje en Heerjansdam de kerk van Barendrecht had gestaan. Willem Adriaenkorszoon gaande aldaar bij laag water ter plaatse waar de kerk gestaan had, een doodshoofd had gehaald en dat gebracht op het kerkhof van Barendrecht, waar het doodshoofd nu nog ligt en dat hij dat gezien heeft. Bij laag water zou hij de plaats kunnen vinden waar de kerk gestaan heeft. Aart Dircxzoon, visser te Heerjansdam heeft in het verleden veel planken van doodkisten gehaald van het oude kerkhof. Met deze planken heeft hij zijn huisje beschooten. Jacob Cornelisse heeft deze planken dikwijks gezien.

Job Aertszoon, wonende in Oost-Barendrecht, oud 42 jaar, verklaarde o.a.:

dat het eilandje altijd is genoemd Den Ouden Dijck en behoort tot het gemeene (gemeenschappelijke) land van West-Barendrecht, dat het eilandje verhuurd en verpacht heeft (verklaring van verhuur en pacht is bijgevoegd). Heeft horen zeggen, dat er een kerk gestaan heeft tussen Heerjansdam en het genoemde eilandje en dat de oude dijk was verheeld met Heerjansdam.

J. Schop

DE GEBROKEN MEELDIJK

Zoals we in het vorige Contactblad hebben kunnen lezen is de Noldijk een deel van de oude ringdijk, die om de Riederwaard was gelegen. Na de overstroming van 1374 werd de dijk door de graaf-regent Albrecht aan de Zwijndrechtse Waard overgedragen. Dijkdelen van de Riederwaard bleven evenwel bewoond (1).

Lezing van het artikel van wijlen Jo Schop op blz. 5 e.v. maakt duidelijk waar de bewoonde Noldijk toen eindigde, namelijk ten westen van het vroegere Barendrecht, dat

toentertijd in de huidige Zuidpolder was gesitueerd. Daarmede is het beeld van de zuidelijke begrenzing van de Riederwaard, zoals door Ramaer (1899) geschetst op kaart III (zie Contactblad nr. 32, blz. 13), door Bilderbeek (2) (1914) aangevuld met een verklaring omtrent de naam Gebroken dijk en door Teixeira de Mattos (3) (1920) onder woorden gebracht:

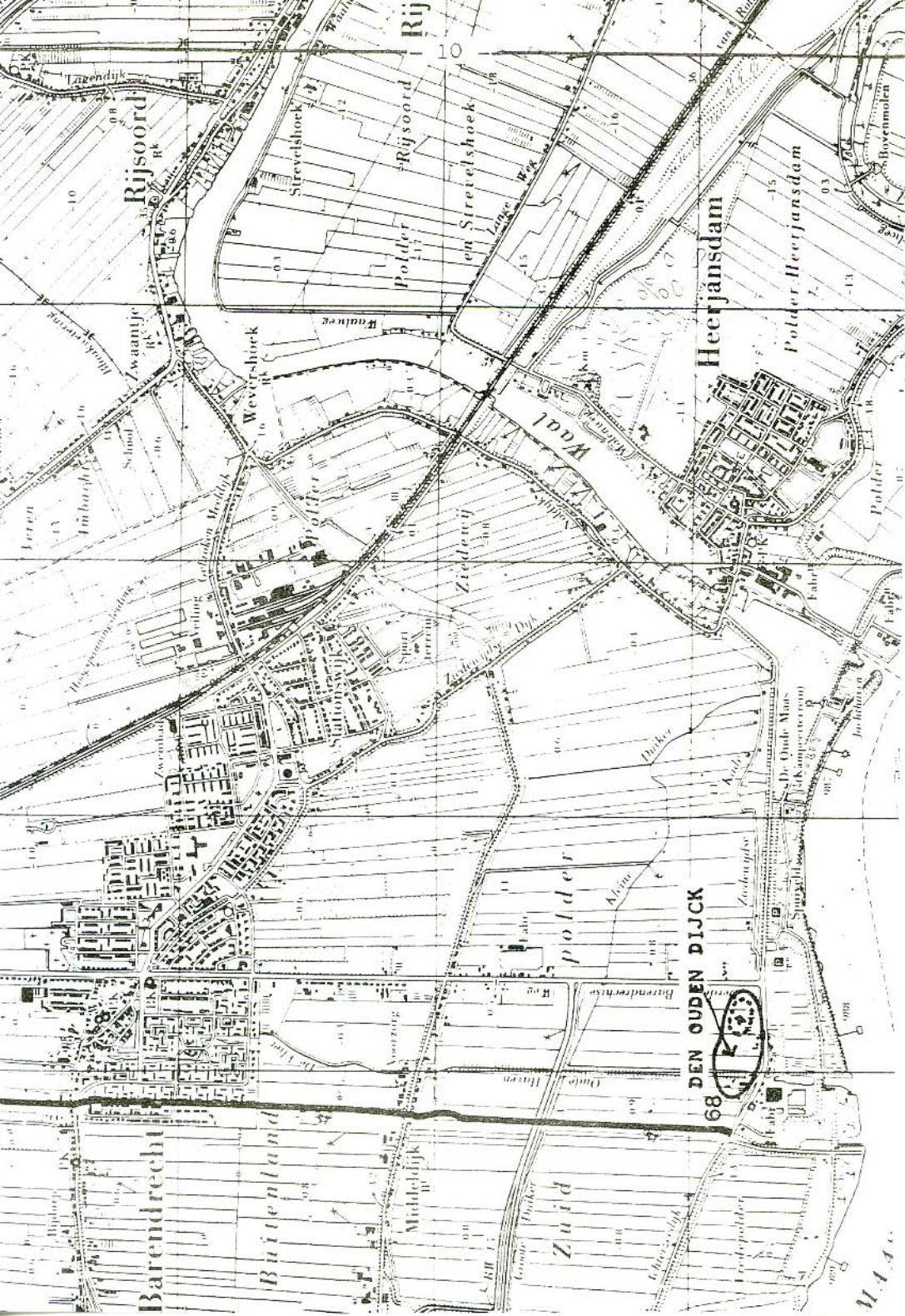
"In hare oorspronkelijke bedijking omvatte de Riederwaard een veel grootere uitgestrektheid dan de tegenwoordige polders Oud- en Nieuw-Reijerwaard en wel het geheele gedeelte van het tegenwoordige eiland IJsselmonde dat thans in ruwe trekken begrensd wordt door de Nieuwe Maas en de Noord ten noorden en noordoosten, den Lagendijk tusschen het tegenwoordige Oud- en Nieuw-Reijerwaard ten zuidoosten, den Gebroken dijk en de Voordijk langs de zuidzijde van het Binnenland onder Barendrecht ten zuiden, de oude Koedood tot bij het Rhoonsche veer ten zuidwesten en den Groenedijk en den Karvelschendijk langs de westzijde van de polders Boudewijn Hartsland en de Kiesheid ten westen."

Daar de drie genoemde auteurs op grond van hun publikaties een algemeen erkende deskundigheid bezaten werd aan die omschrijving eigenlijk niet getwijfeld. Hordijk (4) (1983) vermeldt onder verwijzing naar Teixeira de betekenis van de naam Gebroken Meeldijk eveneens als een plaats van doorbraak in 1374.

Er zijn duidelijke redenen die tot deze opvatting omtrent de zuidelijke begrenzing hebben geleid:

1. de Riederwaard was een veeneiland;
2. de dorpen op dit eiland lagen op en aan de ringdijk;
3. het dorp Barendrecht ligt aan een dijk (de Voordijk);
4. bij Barendrecht brak in 1374 de ringdijk van de Riederwaard;
5. in het Voordijktracé (dus ook de Dorpsstraat) ligt een deel dat de naam Gebroken dijk (nu Gebroken Meeldijk) draagt.

Alle vijf genoemde feiten zijn juist maar om hieruit te concluderen dat het Voordijktracé de Riederwaard in het zuiden begrensd, is niet juist, want er schuilde een advertentie onder het gras.

De dorpen Barendrecht, respectievelijk genoemd onder 3 en 4, zijn niet dezelfde dorpen!

Men wist, dat ten gevolge van de overstromingen in 1374 en 1421 een tweetal dorpen - Pendrecht en Carnisse - compleet verdwenen en niet meer als dorp terugkwamen. Dat Barendrecht ook verdween viel niet op, omdat dit dorp wel terugkwam. Er was namelijk ten noorden van het oude dorp een zeer geschikte woonplaats doordat daar het zogenaamde pleistocene materiaal (gewoon gezegd: zand) door een natuurlijke opstulping boven het veen uitstak. Zo'n duintop noemt men een donk. De hiervoor bij Ramaer genoemde dijkdelen, die bewoond bleven, dienen we uit te breiden met de donk waar het centrum van het huidige oude Barendrecht omheen ligt. Schapenhouderij, vogelarij en visserij moeten bestaansmogelijkheden hebben geboden, terwijl er, gezien de door Schop vermelde tiendheffing, tot 1421 ook nog wel akkerbouw moet zijn geweest. De bouwers van de Voordijk hebben van deze donk gebruik gemaakt in 1484 en volgende jaren.

De dorpskerk van nu, die dateert uit 1512, werd door het polderbestuur bekostigd.

De eerste Barendrechtse kerk, gebouwd kort na 1264 op het eiland "de oude Dijk", verviel; mogelijk werden de kloostermoppen elders gebruikt. De Noldijk dient daar toe eens goed te worden onderzocht.

Echter, zult U zeggen, hoe zit dat dan met de naam Gebroken Meeldijk? Welnu, het werkwoord breken had vroeger een zeer ruime betekenis, maar ook thans kunt U in onze bekende Van Dale (5)(onder meer) het volgende lezen:

Breken = grond ten behoeve van de bedijking vergraven, er zoden en aarde uit spitten.

Het was altijd de vraag waar bij dijkaanleg de grond, enz. vandaan te halen.

Sinnendijken moest men uit veiligheidsoverwegingen laten liggen maar als die grotere veiligheid zeer gering moest worden geacht, dan besloot men soms anders. Dat nu was met de Gebroken Meeldijk het geval; de aanleg van de Ziedewijdsdijk maakte de Gebroken Meeldijk minder noodzakelijk. De polder het Binnenland van Barendrecht werd er niet onveiliger door. Hierover naar ik hoop later meer.

Vanaf de Driesprong tot aan de Wevershoek is deze dijk

afgegraven tot ongeveer N.A.P.-niveau, het hoogteverschil met de Noldijk en de Dorpsstraat (= stuk Voordijk) bedraagt 1,50 à 2,00 m (6). Een ieder die ter plaatse de situatie bekijkt kan trouwens zo zien hoe deze dijk met overleg is "gebroken", want bij de inpoldering van het Binnenland is hij natuurlijk even hoog geweest als elders.

Voor wat betreft de benaming Meeldijk dient men te bedenken, dat meel in het middel(eeuws)nederlands middel betekende. Door de aanleg van de Ziedewijdsdijk werd dit stuk dijk eigenlijk een middeldijk. Op een oude kaart uit 1698 staat echter alleen Gebroken dijk. Taal is echter een levend iets, dat wil zeggen het leeft met het volk dat die taal spreekt. Het spraakgebruik heeft duidelijk het middelnederlandse bijvoeglijke naamwoord meel gehandhaafd, landmeter/cartograaf Abel de Vries (7) ten spijt!

Rationeel gezien was Gebroken dijk òf Meeldijk genoeg geweest. De spraakmakende Barendrechtse gemeenschap verkoos Gebroken Meeldijk. Zoiets kunnen we ook constateren bij de Ziedewijdsdijk.

Daarover volgende keer.

LITERATUUR

1. RAMAER, J.C., Geografische Geschiedenis van Holland bezuiden de Lek en Nieuwe Maas in de Middeleeuwen, blz. 209, Amsterdam (1899).
2. BILDERBEEK, W.H., Geschiedenis der polders Oud- en Nieuw-Reijerwaard, blz. 9, Dordrecht (1914).
3. TEIXEIRA DE MATTOS, L.F. De waterkeeringen, waterschappen en polders van Zuid-Holland, Deel VI, Afd. II. Het eiland IJsselmonde, blz. 264, 's-Gravenhage (1920).
4. HORDIJK, L.W., Inventaris van de archieven van de polder Binnenland en Ziedewij 1624-1974, blz. 11, Brielle/Barendrecht (1983).
5. VAN DALE, Groot Woordenboek der Nederlandse taal, Deel I, blz. 400, 10e Druk, 's-Gravenhage (1976).
6. STREEFLAND, J.H., Inventaris van het archief van het Hoogheemraadschap De Zwiendrechtse Waard, 's-Gravenhage (1970). Het stuk 948 geeft uit het

eerste kwart van de 20e eeuw: Dwars- en lengteprofielen in de Noldijk, de Gebroken dijk (!) en de Voordijk, enz.

7. Kaart van Oost- en West-Barendrecht en Carnisse van Abel de Vries, Heerlijkheidsarchief nr. 106 (1698).
8. GOTTSCHALK, M.K.E., Stormvloed en rivieroverstromingen in Nederland I, Assen (1971).

A.G.W. Wesdorp

EEN MISPLAATSTE GRAFZERK

In de publikatie "Memorieteksten in en om de Dorpskerk van Barendrecht" komt onder nr. 55 de grafzerk voor van Cornelis Aerdtzsoon Verlaen, overleden 15 mei 1650. Een afbeelding ziet U op bladzijde 30 van genoemde memorieteksten. Bij het onderzoek naar bijzonderheden van de op de zerken begraven personen was over deze Cornelis in Barendrecht niets te vinden.

Naar aanleiding van deze publikatie deelde de heer A.C. Bos van het Streekmuseum in Heinenoord mij mede, dat destijds onze dorpshistoricus C.D. van der Hoek hem had gezegd, dat er bij de restauratie van onze Dorpskerk in de jaren 1960-1962 een zerk was bijgeplaatst, die afkomstig was van buiten ons dorp, mogelijk uit de buurt van Voorburg. Meer was hiervan niet bekend.

Een onderzoek op 10 oktober j.l. in de boeken van Bloys van Treslong Prins, "Genealogische en Heraldische denkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Zuid-Holland", ter inzage ontvangen van de heer A.C. den Otter, leerde mij, dat de tekst op onze zerk geheel overeenkwam met een van de vier beschreven zerken uit de Ned. Hervormde kerk van Ter Aar, een plaats, die ligt ten noorden van Alphen aan de Rijn. De naam Ter Aar had een bekende klank, omdat de twee houten kolommen, die in 1962 de gietijzeren kolommen onder ons orgel vervingen, uit de daar aanwezige kerk kwamen.

De volgende zondag bracht ik een bezoek aan de kerk van Ter Aar, waar een kerkvoogd mij op enkele vragen kon antwoorden. Een later contact met W. de Raat, zoon van de aannemer, die de restauratie van deze kerk uitvoerde, bracht het volgende aan het licht.

Via architect P. van der Sterre uit Leiderdorp, ontving de aannemer P. de Raat (een verre bloedverwant van onze notaris en burgemeester Pleun de Raadt, 1788-1870) op 9 november 1959 de opdracht tot restauratie van de uit 1843 daterende Ned. Hervormde kerk van Ter Aar. Omdat een nieuwe betonvloer aangebracht moest worden, was verwijdering nodig van de aanwezige grafzerken, die gedeeltelijk gebroken en beschadigd waren.

De oude orgelgalerij werd gesteund door twee gietijzeren pilaren. Voor de nieuwe galerij werden twee nieuwe houten kolommen besteld. (Het verhaal van de door ons ontvangen oude houten kolommen lijkt hiermee in strijd, maar leest U verder.)

Op 12 januari 1961 kreeg de aannemer opdracht de oude vervallen consistorie geheel te vernieuwen. Toen het dak van het oude gebouwtje werd verwijderd, vond men boven de kamer twee oude houten kolommen, die waarschijnlijk de voorgangers waren van de genoemde gietijzeren, die in 1921 geplaatst waren. De architect Van der Sterre, die ook de directie voerde bij de restauratie van onze Dorpskerk, kreeg van de kerkvoogdij in Ter Aar toestemming om de twee oude kolommen over te laten brengen naar Barendrecht ten behoeve van de restauratie alhier.

Onder de oude consistoriekamer in Ter Aar kwam een zware fundatie bloot van de toren van een vroegere kerk. Voor de aannemer een tegenvaller, maar niet voor de architect. De fundatie was namelijk gemaakt van vrij zeldzame handvormstenen, genaamd "Rijswijkers". De architect was daar blij mee, want hij had ze nodig voor de restauratie in Barendrecht. De kerkvoogdij van Ter Aar gaf haar toestemming en medewerking, zodat enige dagen later een vrachtauto van Ter Aar naar Barendrecht reed, geladen met de twee houten kolommen, een lading speciale stenen en (er lijkt geen andere verklaring) een grafzerk, die ernaast lag.

Dank zij een uitgebreid schrijven van de heer W. de Raat uit Ter Aar weten we nu meer over de houten kolommen, de "Rijswijkers" en de zerk van Cornelis Aerdts Verlaen. In Barendrecht werden gebroken grafzerken en fragmenten

gebruikt voor het hakken van tegels en het plaveien van een straatje. Datzelfde gebeurde in Ter Aar. Drie delen, die samen een complete zerk konden vormen, werden hier verspreid als bestrating gebruikt. De zerk van Verlaen werd in Ter Aar niet gemist en in Barendrecht niet opgemerkt.

Jammer, dat architect en kerkvoogdijen zo weinig gevoel hadden voor de historische waarde en functie van grafzerken in het algemeen en van een ruim 300 jaar oude grafzerk in het bijzonder.

A.M. Overwater

18 DECEMBER 1866: OPROER IN BARENDRECHT (II)

Het Contactblad van september 1987, nr. 32, bevat een verslag van ongeregelde heden in de zestiger jaren van de vorige eeuw. Ongeregelde heden die in het toenmalige centrum van ons dorp plaatsvonden.

Ons medelid de heer P. Ratsma, werkzaam op het Gemeente-archief van Rotterdam, herinnerde zich bij lezing van dit verslag de aanwezigheid aldaar van enige kranten, waarin over die ongeregelde heden bericht werd.

Het bleken de Nieuwe Rotterdamsche Courant en de inmiddels opgeheven Rotterdamsche Courant te zijn, beide van 20 december 1866.

Hier volgt een kopie van het origineel uit laatstvermelde courant.

Dordrecht 19 december. — In den afgelopen nacht is, op requisitie van den Burgemeester van Barendrecht, van hier derwaarts vertrokken een detachement pontonniers, ter sterkte van ruim 30 man, onder aanvoering van een officier en begeleiding van de alhier gestationeerde Rijksveldwacht. Naar men verneemt werden op gemeld dorp, ten huize van den herbergier v. d. Berg, verregaande baldadigheden gepleegd. Eenige leden der Dordrechtsche liedertafel gaven, zooals zij meer plagten te doen, aldaar eene uitvoering, doch dit heeft thans de ontevredenheid van den minderen man, die sich dit jaar zijn kermisvermaak heeft ontzegd gezien, derwijze gaande gemaakt, dat de hulp der gewapende magt is ingeroepen moeten worden. Wij vernemen, dat reeds een twintigtal der belhamels heden morgen in verzekerde bewaring gesteld is.

Graag zou ik een afschrift van beide originelen hebben laten afdrukken. Helaas is dit om redenen van kwaliteit met betrekking tot de Nieuwe Rotterdamsche Courant niet mogelijk. U zult het wat die krant betreft moeten stellen met de letterlijke weergave:

"DORDRECHT, 19 December. Gisteren avond omstreeks 11 ure werd alhier uit Barendrecht eene aanvraag ontvangen om assistentie van militaire magt, wegens ongeregeldheden, aldaar voorgevallen. Terstond zijn een detachement pontonniers, ter sterkte van ruim 30 man, benevens de alhier gestationeerde rijksveldwacht, derwaarts vertrokken. De oorzaak der ongeregeldheden lag, naar men verneemt, in de ontevredenheid onder de mindere klasse, opgewekt ten gevolge van het niet houden der kermis. Die ontevredenheid sloeg gisteren avond tot feitelijkheden over, omdat door het gezelschap Tollens eene soirée gegeven werd, die door de voornaamste ingezetenen der plaats werd bijgewoond. De ontevreden waren van oordeel dat dewijl aan hen het kermisvermaak was onthouden, ook aan meergegoeden geen vermaak mogt worden gegund. De gepleegde baldadigheden moeten nog al van ernstige aard zijn geweest; glazen zijn ingeworpen, gebouwen beschadigd, enz. Reeds zijn eenige belhamels in arrest genomen

Dit bericht vertoonde dus weinig afwijking ten opzichte van dat uit de Rotterdamsche Courant. Zo weinig zelfs, dat de veronderstelling gerechtigd is, dat de Dordtse correspondent van elk der bladen een en dezelfde persoon is geweest.

Bij lezing van de kranten vroeg ik mij af op welke wijze de "requisitie" van de burgemeester z   snel in Dordrecht arriveerde. De N.R.C. vermeldde zelfs zeer nauwkeurig: "Gisteren avond omstreeks 11 ure..." - Kwaliteitskrant, ook toen al! -

Vervolgens mijn vraag: Hoe begaven de pontonniers zich naar Barendrecht? Te voet of met paard en wagen; ventre    terre?

Opschudding zal de aankomst alhier, in het holst van de nacht of in de zeer vroege morgen, zeker verwekt hebben. Aansluitend op de feiten ons reeds door de heer L. van der

Jagt verteld, voeg ik de volgende merkwaardigheid nog toe. Een anekdotische bijzonderheid, die mij via de oud-Barendrechter de heer J.J.C. van Heijkoop, geboren aan dat zelfde plein waar de calamiteiten in de decembermaand van 1866 plaatsvonden, ter ore kwam. Ook hij had dit, uiteraard, uit de tweede hand vernomen. Namelijk, toen de verdachten voor de officier van justitie te Dordrecht werden geleid en zij hun onschuld met betrekking tot het aanvatten van de brandende kachel, om die daarna in de kerk-sloot* te gooien, bleven volhouden gebod deze magistraat: "Laat de binnenkant van jullie handen zien."

Geen twijfel meer mogelijk bij zoveel brandblaren; er hielp geen moedertjelijf meer aan.

Het vervolg van de feiten las U reeds in het vorige Contactblad.

H. van Herwerden

*Kerksloot; zie Van der Jagt, Contactblad september 1987, blz. 17, 2e regel v.b.

Zonder twijfel is daarmee de sloot bedoeld, recht tegenover de herberg; de plaats waar thans wordt geparkeerd nabij de heg, rondom het voormalige kerkhof.

Die sloot vormde een onderdeel van een watergang, die langs de Voordijk en Dorpsstraat van west naar oost liep en behoorde tot Polder Binnenland. Bovendien was er een sloot geheel rondom de donk waarop de Dorpskerk is gebouwd. Zie Contactblad, 3 (1981) blz. 14 (kopie kaart anno 1830).

OPEN MONUMENTENDAG 1987

.....

De eerste keer dat er, op 12 september j.l. een landelijke Open Monumentendag werd gehouden stonden in Barendrecht twee historische panden, de Dorpskerk en de dorps-herberg "Van Oudts 't Raedthuys" open voor bezichtiging. Mede door de ruime aandacht in "De Schakel" van de voorgaande week was dit iets dat niet veel Barendrechtters zal zijn ontgaan.

Menig dorpeling heeft gebouwen waar men anders niet zo snel naar binnen zou gaan, nu grondig kunnen bekijken.

En de heren Blinde en Wesdorp waren in beide panden aanwezig om uitleg te geven en vragen te beantwoorden. Voor diegene die tijdens een beschrijving binnenkwam of zelf wilde rondkijken, waren er foldertjes met informatie. Zo stond daarin over de herberg te lezen, dat blijkens een stuk uit 1708, de kerk zeker niet blij was met een dergelijke overbuurman. En dat in de erkeraanbouw van het café vroeger, vóór de invoering van onze tegenwoordige, op Franse leest geschoeide, rechterlijke organisatie recht werd gesproken door schout en schepenen. Profijtelijk voor de herbergier, want eenieder kreeg een dorstige keel, partijen en rechtsprekers.

Van de Dorpskerk kon men iets lezen over oude en nog oudere afmetingen, verbouwingen en geschonken verfraaiingen, zoals bijvoorbeeld de zware koperen drager voor het doopbekken. Deze hangt onder aan de kansel sinds 1664. Binnen in het oude gedeelte van het kerkgebouw liggen grafzerken. Voor een beschrijving daarvan verwijs ik naar het boek "Memorieteksten in en om de Dorpskerk van Barendrecht" door de heer A.M. Overwater, dat op de Monumentendag werd gepresenteerd.

In de tentoonstellingsruimte van de vereniging aan de Singel had de Werkgroep Tentoonstellingen foto's neergehangen van de overige panden die in Barendrecht op de monumentenlijst staan. Voor sommigen zeker een ontdekking. De expositie over de opgravingen van de Slikmus en de Koedood liet iets zien van de Werkgroep Bodemonderzoek. Spannend om de spade in de grond te steken aan het begin van een opgraving, ook al is het vermoeden dat "daar iets gestaan moet hebben" heel groot.

Van de foto's en de plattegrond van de opgravingen van de Koedood is mij het woord "poer" bijgebleven. Een poer is een soort gemetseld steunpunt onder de grond voor een balk. Een oplossing voor bouwproblemen op onze Barendrechtse grond van lang geleden.

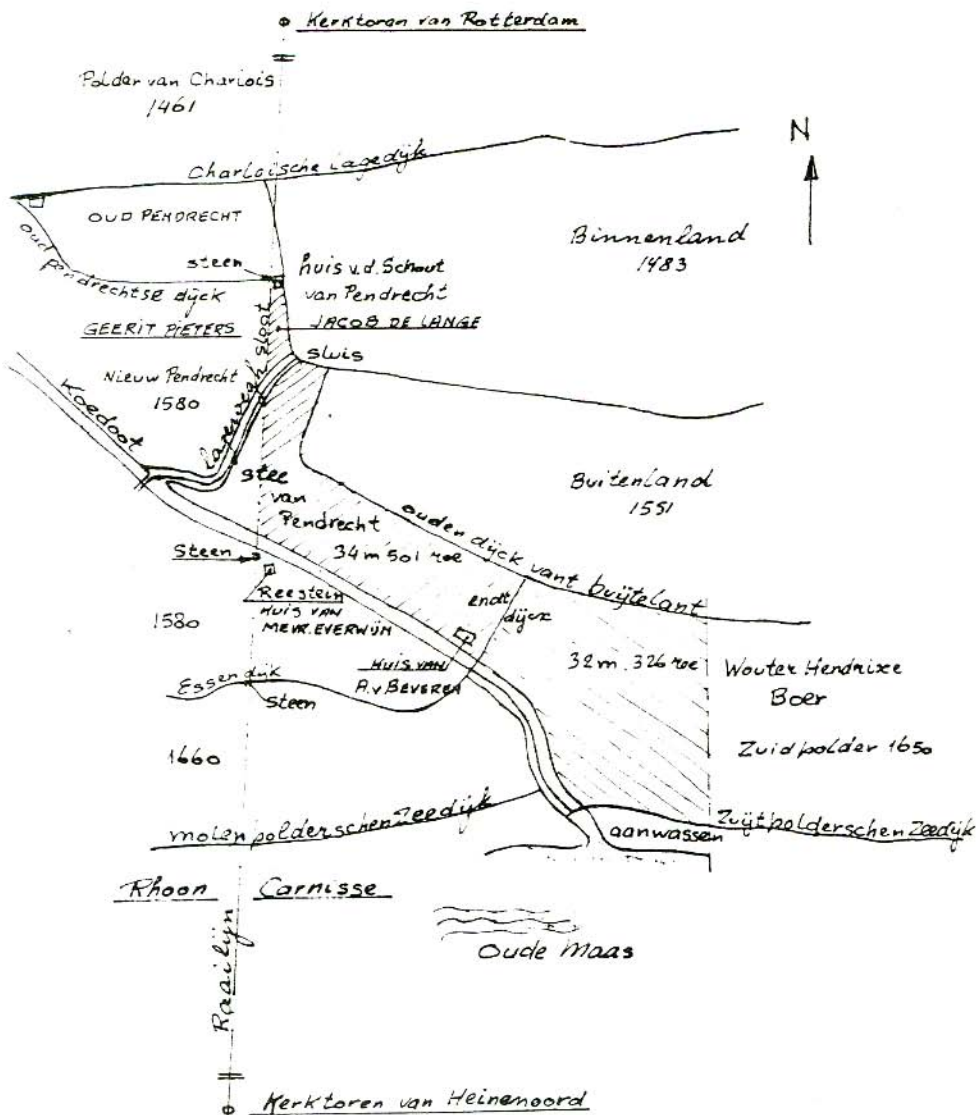
Terugwandeland van de Singel over het oude Doormanplein waar markt werd gehouden en door de Dorpsstraat waar oude auto's geparkeerd stonden, konden vele mensen zich even een stukje terug in de tijd wanen.

G.M.H. Eijkenaar- van der Haak

EIJGHEN BRIEFF¹ VOOR PLEUN LEENDERTSE GROENENBOOM

Wij Anthonij Outraet, Schout² en Secretaris van West-barendrecht en Carnisse, met mijn Aert Bastiaense van der Caa ende Cornelis Pieters Barendrecht, Geregten³ in den ambagte voornoemt, Oirconden ende kennen⁴, dat op huijden date dese voor ons persoonlijk gecomen ende gecompareert⁵ is geweest de heer Jacob Paets veertigh in rade der Stadt Leijden, soo voor hem selven, en oock als last⁶ en procuratie⁷ hebbende van de Hr. en Mr. Jasper van Kintschot, Raad in den Ed. souverainen⁸ rade van Brabant in s'gravenhage, als in huwelijk hebbende Vrouwe Theodora Catharina van Leijden van Leeuwen, ende verclaerde hij hr. comparant⁹ soo voor sig selven, als uijt cragt van de procuratien ende clausulen¹⁰ van substitutien¹¹ daer in geinsereert¹² bij den Wel Ed. Heere Pieter van Leijden van Leeuwen, raad en schepen der Stadt Leijden, insgelijcx soo voor hem selven, als hem sterck sterck¹³ makende ende de rato caveerend¹⁴ voor sijn broeder den Wel. Ed. Heere Louis van Leijden van Leeuwen, Capiteijn ter Admiraliteijt van Amsterdam, den Wel. Ed. Heere Wouter Philips Colijers, Colonel van een regiment te voet, ten dienste deser Landen, als in huwelijk hebbende, de Wel. Ed. Vrouwe Alida Reijnsburgh van Leijden van Leeuwen, de Wel. Ed. Jonckvrouwe Barnardina van Leijden van Leeuwen ende de Wel. Ed. Jonckvrouw Susanna van Leijden van Leeuwen mede soo voor haer selven als haer sterck makende ende de rato caveerende voor de Hoogh Edelgeboren Hr. Frederick Willem Baron van Wasse-naar, Heer van Rosande etc. als in huwelijk hebbende Vrouwe Maria van Leijden van Leeuwen, ende bij de Hr. en Mr. Francois Adriaen van Leijden van Leeuwen, Raad en vroetschap der Stadt Brielle, op den 16e maij 1697 voor den notaris Hendrick ter Beeck van Coetsvelt en getuijgen alhier, en voor den Nots. Isaacq de Winter en getuijgen in den Brielle op hem Heere Comparant respective gepasseert, ende den voorseijde Notaris, soo hij verclaerde gebleecken en blijckende alle bij desselfs procuratie gepasseert voor den Nots. Cornelis van Dansloo en seeckere getuijgen in sgravenhage residerende, van date den 21e mei 1699 mitsgaders noch als procuratie hebbende van de Heer Jacob Gool, Baljuw van de Landen van Bloijs,

SCHETS BIJ EIGENDOMSBRIF VOOR PLEUN LEENDERTSE GROENENBOOM

Zie ook Contactblad nr. 11, juni 1982, blz. 11 t/m 15.

ende de Stadt Beverwijck, als in huwelijk hebbende Vrouwe Elisabeth Paets woonende tot Leijden, volgens desselfs procuratie gepasseert voor den Notaris Johannes van Swanenburgh en seeckere getuijgen binnen de Stadt Leijden resideerende, van date den 18e mej 1699 ons Schout en Schepenen vertoont, mitsgaders van woorde te woorde voorgelesen, zijnde alle tesamen mede erfgenamen van de Hr. Abraham van Beveren, in sijn Ed. Leven Heere van Oost en West Barendrecht ende verclaerde hij Heere comparant in qualiteijt als vooren opgedragen¹⁵, gecedeert¹⁶ ende getransporteert¹⁷ te hebben bij desen, aen ende ten behoeve van Pleun Leendert Groenenboom, Woonende onder de heerlijkheijt van Carnisse ofte den wettelijcken houder dese brieffs¹⁸, een huijs, schuur, bergen en sevenentsestigh mergen, tweehondertsevenentwintich roeden lants, als namentlijk de woningh, schuer, bergen en vierendertigh mergen 501 roeden wejlants met een endt dijcx, gelegen onder de heerlijkheijt van Carnis, onder de bedijckingh van Pendrecht, belent ten oosten 't voors. ent dijcx, streckende van den ouden dijck vant buijtelant van Barendrecht Zuijwaerts tot aen thuijs van Teunis Kleijssen Kranenburg ent dijckerff van Geerit Noute, ten Westen de raeij¹⁹ tusschen Rhoon off Pendrecht en Carnis voornoemt, reedende²⁰ aghter de keet van de wooningh van Mevrouw Everwijn, Vrouwe van Brandtwijck etc. alwaer de steen staat, noortwaerts aen tot op de sloot over de lagewegh tussen het lant van de Hr. Jacob de Lange, dijckgraeff van Sjaerloijs, en t lant in huijer gebruijkt werden bij Geerit Pieters, Schout van Pendrecht, ten Noorden den dijck van oude buijtelant van Barendrecht voors. ende ten Zuijden ten halven Koedoot, item noch de nobere van tweeendertigh mergen 326 roeden lants gelegen in de Zuijtpolder van Carnis, belent ten Oosten Wouwter Hendricxe Boer, ten Westen t voors. ent dijcx van den cooper, ten noorden den dijck van buijtelant van Barendrecht ende ten Zuijden den Zuijtpolderschen dijck ofte de Koedoot met de aanwasse²¹ van dien ten diepe²² toe, voorts met soodanige vrijdomme²³, servituijten²⁴ ende gerechtigheden²⁵ alst voornomde landt eenighsints hebbende en subject²⁶ is, en bekende hij heer comparant voornoemt, soo voor sigh selven en in qualiteijt²⁷ als

voor²⁸, van de coopenninge van de voorgeschreven woon-
ningh en landerijen te samen groot zijnde sevenentses-
tigh mergen 227 roeden mette onlanden²⁹ nevens een endt
dijcx, alwel vernougt³⁰ voldaan ende betaalt te zijn,
met een schultbrieff³¹ van drieendartighduijsent een
hondert twee en vijftigh gulden tien stuijvers.

Vorder belooft hij heer comparant voornoemt t voorschre-
ven lant te sullen waren en vrijen³² tot den jare 1697
inkluijs, onder verbintenisse van de persoon en goederen
van hem heer comparant ende verder medeerfgenamen tot
subjectie³³ van allen regteren ende specijalijs mede
den Hove van Hollant, zijnde de voornomde landen vrij
ende onbelast, soo de voornomde heer comparant ver-
klaerde utgesondert buijrlansten³⁴, vorders kennen wij
Schout ende Geregten voornoemt, dat wij over dese op-
dragt hebben gestaan³⁵ en partijen wel tevreden gesien
ende vervolgens regt van dien gestelt³⁶ ende den cooper
weder³⁷ in de possessie³⁸ ende regt vanden gestelt,
alles na den regten en costuijmen³⁹ van dese landen.

Oirconden deses bij ons schout ende Schepenen elcx on-
derteekent ende op den derden Junij XVI C negenentne-
gentigh.

Cornelis Pietersen Barendrecht

A. Outraet
1699

Aert van der Kaa

Solvit ⁴⁰ XL ^{en} penningh	f 828 . 16 . 4
met	
X ⁴¹ -en verhogingh	f 82 . 17 . 10

f 911 . 13 . 14

Rechterlijke archieven West-Barendrecht en Carnisse
A.R.A. Derde Afdeling
Inventaris nr. 5 - folio 94 - d.d. 3-6-1699

H. Oldenhof

WOORDVERKLARING BIJ EIGENDOMSBRIF PLEUN LEENDERTSE

GROENENBOOM

1. eijghen brieff	- eigendomsbrief
2. schout	- vertegenwoordiger van de ambachtsheer, voorzitter van het gerecht
3. geregten	- leden van het gerecht, schepenen
4. oirconden ende kennen	- leggen vast in een oorkonde en verklaren
5. gecompareert	- verschenen
6. last	- opdracht
7. procuratie	- belangenbehartiging
8. souverainen	- gezaghebbende
9. comparant	- persoon die compareert
10. clausulen	- toevoeging
11. substitutien	- andere mogelijkheden
12. geinsereert	- opgenomen
13. sterck makende	- bevestiging
14. de rato caveerende	- zekerheid stellen (door procesvertegenwoordiger) dat de vertegenwoordigde zijn beleid zal goedkeuren
15. opgedragen	- in eigendom overgedragen
16. gecedeert	- afstand gedaan
17. getransporteert	- overgedragen
18. brieffs	- akte
19. raelj	- rooilijn, grenslijn
20. reedende	- lopende
21. aanwasse	- aangewonnen grond door aanslibbing
22. ten diepe	- vaarwater, diepte
23. vrijdomme	- privilege
24. servituijten	- erfdienstbaarheid, last die op een bepaald goed eeuwigdurend rust
25. gerechtigheden	- rechten
26. subject	- onderworpen
27. qualiteijt	- hoedanigheid
28. voor	- te voren
29. onlanden	- slecht land, moerasland

30. vernougt	- tot tevredenheid
31. schultbrief	- schuldbekentenis
32. waren en vrijen	- vrijwaren (tegen verzwegen of onbekende lasten)
33. subjectie	- onderwerping
34. buijrlasten	- rechten en verplichtingen die men als inwoner heeft
35. gestaan	- aanwezig waren, er getuige van zijn geweest
36. gestelt	- volgens het daarvoor geldende recht schriftelijk vastgelegd
37. weder	- geheel en al
38. possessie	- in het bezit gesteld en schriftelijk vastgelegd
39. costuijmen	- alles volgens de rechten en gebruiken van deze landen
40. solvit	- betaald de
40 ^e penning (1 gulden op de 40 gulden = 2½ %)
41. X-en	- met 10 ^e verhoging (10 % extra; in guldens-stuivers-penningen)

1 morgen = 600 roe

BOEKBESPREKING

A.M. Overwater, De Barendrechtse doop- en trouwakten in de 17e eeuw, Barendrecht, 1986, 162 blz.

A.M. Overwater, Memorieteksten in en om de Dorpskerk van Barendrecht, Barendrecht, 1987, 100 blz.

Over de geschiedenis van Barendrecht is tot voor kort zeer weinig geschreven; het is in feite alleen de heer C.D. van der Hoek geweest, die een blijvende belangstelling heeft gehad in het verleden van Barendrecht.

In de laatste jaren is in deze situatie, mede dank zij de activiteiten van de Historische Vereniging Barendrecht, duidelijke verandering opgetreden.

De publikaties van de heer A.M. Overwater, die hierboven zijn vermeld, kunnen als een bewijs dienen, dat ook de belangstelling voor de vroegere bevolking van Barendrecht

op aangename wijze is toegenomen.

We kunnen in dit verband ook denken aan de publikaties van de heer K.J. Slijkerman, die in steeds toenemende mate (en) op juiste wijze van de geschreven bronnen gebruik maakt en zodoende verantwoorde genealogieën van Barendrechtse families het licht doet zien. Als voorbeeld kan daarbij de genealogie van de familie Legerstee worden genoemd, die in 1985 is verschenen.

De genoemde publikaties van de heer Overwater kunnen als zogenaamde bronnenpublikaties worden aangeduid. Deze bronnenpublikaties zijn van buitengemeen grote waarde voor een ieder, die activiteiten wil ontplooiën met betrekking tot het onderzoek naar de geschiedenis en de genealogie van Barendrechtse families.

Bij het lezen van de genoemde publikaties zal elke genealoog de waarde daarvan onderkennen en zich vervolgens afvragen, waarom deze boeken al niet veel eerder verschenen zijn!

Het is niet de bedoeling dat hier een uitgebreide omschrijving wordt gegeven van de inhoud van deze boeken, maar de waarde daarvan als bronnenpublikaties is wel dermate hoog, dat ik het geenszins als verloren moeite beschouw om de teksten enigszins kritisch te bestuderen.

De doop- en trouwboeken van Barendrecht staan niet bepaald bekend om hun schoonschrift, integendeel, alleen met moeite is de tekst door degene die geëfend is in het lezen van oude handschriften te ontcijferen.

De eerste keer, dat ik de oude doopboeken uit de 17e eeuw van Barendrecht onder ogen kreeg heb ik zelfs in wanhoop en met het uiten van een luide kreet de studiezaal van Algemeen Rijksarchief (A.R.A.) ontvlucht.

Het is dan ook een verdienste van de heer Overwater, dat hij erin geslaagd is een zeer acceptabele transcriptie van de originele tekst te doen vervaardigen.

De personen, die voor het vervaardigen van een genealogie de oude doop- en trouwboeken van Barendrecht moeten raadplegen, kunnen en zullen nu uitsluitend gebruik maken van de publikatie van de heer Overwater en zich daarbij niets aantrekken van de waarschuwing, die zeer terecht, in de laatste alinea van bladzijde 12 is opgenomen.

Het gevaar, dat zich bij iedere bronnenpublikatie voor-

doet, is namelijk dat eventuele fouten in de gedrukte tekst een eigen leven gaan leiden en bij latere publikaties zonder meer worden overgenomen.

Het is derhalve van groot belang, dat bij de transcriptie van de originele tekst de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht.

In hoeverre bij de publikatie van de heer Overwater de gedrukte tekst als betrouwbaar kan worden aangemerkt, is alleen na langdurige en zorgvuldige vergelijking met de originele doop- en trouwboeken vast te stellen.

Teneinde toch een indruk van deze betrouwbaarheid te verkrijgen heb ik de doopinschrijvingen over een volkomen willekeurig jaar (1691) vergeleken met de originele tekst.

Uit dit onderzoek blijkt, dat de gedrukte tekst als betrouwbaar kan worden aangemerkt en dat alleen bij de schrijfwijze van de namen enige onnauwkeurigheid valt waar te nemen. Deze onnauwkeurigheden beperken zich hoofdzakelijk tot de toevoeging van een "n" of een "e" en zijn derhalve niet van directe betekenis.

Een persoon, die de genealogie van de familie Cloppenburg beschrijft, zal zich, overigens terecht, niets aantrekken van het verschil tussen de schrijfwijzen Egberts en Egbertse, temeer omdat de schrijver van het doopboek zich ook allerhande variaties op dat gebied veroorloofde.

Toegegeven moet worden, dat bij transcripties van oude manuscripten een foutloze weergave een zeldzaamheid is en dat zelfs bij personen, die voor uitermate deskundig doorgaan storende missers regelmatig worden waargenomen. Niettemin ben ik van mening, dat bij een bronnenpublicatie wel de exacte spelling van het origineel gebruikt moet worden, omdat het gevaar voor "fantasie" levensgroot is. In dit kader ben ik ook niet zo gelukkig met de afkortingen die bij de transcriptie worden gebruikt, temeer omdat niet altijd duidelijk is of deze afkortingen vermeld zijn in de originele tekst, of dat zij geïntroduceerd zijn. Voor het argument, dat daardoor de tekst te lang zal worden ben ik niet zo gevoelig.

De doopinschrijvingen uit 1691 geven ons tevens de gelegenheid om de nauwkeurigheid van het register van familienamen, dat opgenomen is onder de bladzijden 153-160 te testen.

De aanwezigheid van een register of index is één van de kenmerken van een goede publikatie en het is derhalve verheugend en aan de andere kant niet verwonderlijk dat in beide publikaties een dergelijk register aanwezig is. Alleen ingewijden weten bijvoorbeeld welk een moeite de heer Overwater zich heeft moeten getroosten om de uitgever van zijn standaardwerk over het loodswezen van de noodzaak van een zaken- en personenregister te overtuigen. Bij het bestuderen van het register op de familienamen in de publikatie over de doop- en trouwakten blijkt dat patroniemen buiten beschouwing zijn gelaten. Ik geloof dat de heer Overwater daarmee in dit geval niet geheel onjuist gehandeld heeft, hoewel ik mij best kan voorstellen dat anderen daarmee wel moeite hebben.

Bij de vergelijking van de doopinschrijvingen uit 1691 met de index blijkt dat alle familienamen daarin op juiste wijze zijn opgenomen met uitzondering van de naam Molenaer (Pieter Leendertse Molenaer). Deze naam vinden we echter wel in het op bladzijde 161 opgenomen register op de beroepen en functies.

Nu kan ik mij voorstellen dat bijvoorbeeld bij de doop van het kind van Heijndrick Janse, molenaar, op 24 december 1690 uitsluitend een verwijzing plaatsvindt bij de beroepen, maar bij Pieter Leendertse Molenaar heb ik daarmee moeite en het feit dat uit andere bronnen zou blijken, dat hij molenaar was doet daarvan niets af. Het register op de familienamen geeft aanleiding om nog een andere opmerking te plaatsen. Het valt namelijk op, dat op uiterst nauwkeurige wijze de spellingsvarianten van de achternamen zijn gescheiden; de naam Andeweg vinden we bijvoorbeeld op zes verschillende plaatsen terug, terwijl ook bij andere namen, zoals Driesprong, Hordijk en Leeuwenburg op meerdere plaatsen in de index vermeldingen zijn te vinden.

Het verdient mijns inziens om praktische en andere redenen aanbeveling de spellingsvarianten buiten beschouwing te laten en deze tot één naam samen te voegen.

De publikatie over de doop- en trouwakten is verluchtigd met enkele kopieën uit de originele doop- en trouwboeken, die niet alleen een aangename onderbreking van de tekst vormen, maar die bovendien een beeld geven van de moeilijk leesbare handschriften waarmee de heer Overwater heeft moeten werken.

Het is alleen jammer, dat bijvoorbeeld de trouwinschrijvingen uit 1606/1607 (blz. 118) zijn afgebeeld naast de gedrukte trouwinschrijvingen uit 1650/1653 en voor het argument dat in dit geval de lay-out een afbeelding op de juiste plaats (tegenover de gedrukte trouwinschrijvingen van 1606/1607) zulks niet toelaat, ben ik wederom ongevoelig.

De publikatie over de doop- en trouwakten, die is uitgegeven ter gelegenheid van het tienjarig jubileum van de Historische Vereniging Barendrecht, bevat een inleiding en een uitleiding, waarin nader wordt ingegaan op onder andere de herkomst van de getrouwden, de godsdienst, de schrijvers, ouderlingen en diakenen.

De genealoog zal weliswaar alleen belangstelling hebben in de betreffende doop- of trouwinschrijving, maar de genoemde aanvullende informatie verhoogt de waarde van dit boek door het ook voor bijvoorbeeld demografisch onderzoek geschikt te maken.

Na de uiteenzetting over de publikatie van de doop- en trouwakten kunnen we volstaan met enige opmerkingen over de publikatie over de memorieteksten in en om de Dorpskerk van Barendrecht, uitgegeven op 12 september 1987 ter gelegenheid van de Open Monumentendag in Barendrecht. Over dit boek kunnen eveneens lovende woorden worden gesproken; een ontsluiting van een bron, waarop velen hebben gewacht!

Alleen al de vermelding in het "woord vooraf" dat de bestaande documentatie van de memorieteksten, in totaal meer dan 300 verbeteringen behoeven, geeft al een waarborg voor de zorgvuldigheid, waarmee de heer Overwater te werk is gegaan.

Bij de opsomming van de memorieteksten wordt niet alleen aandacht geschonken aan de grafzerken, maar ook aan andere inscripties, die een meer vrolijke mededeling bevatten. Bovendien wordt zeer belangrijke aanvullende informatie gegeven over de familierelatie van de personen, die in de memorieteksten staan vermeld, hetgeen voor genealogen als een aangename verrassing kan worden beschouwd. De publikatie bevat tevens een opsomming van enige belangrijke feiten uit de geschiedenis van de kerk. De vele bijzonderheden over de oude Barendrechtse families zijn vooral verkregen dank zij de medewerking van de heer K.J. Slijkerman, die hiervoor reeds is genoemd.

De kerken en zerkfragmenten, die in dit boek worden beschreven, zijn verdeeld in vier afdelingen, namelijk:

1. de kerken beschreven door mr. P.C. Bloys van Treslong Prins;
2. de kerken beschreven in "Ons Voorgeslacht" van 1957;
3. de kerken binnen de kerk, die nog niet eerder gepubliceerd zijn;
4. de kerken of fragmenten buiten de kerk.

Het zijn vooral de zerkfragmenten van het straatje bij de consistoriekamer, die mij reeds jaren hebben geboeid, omdat het toch niet onwaarschijnlijk is, dat bij het vervaardigen van dit straatje de zerkfragmenten zijn omgedraaid, zodat de tekst ons niet bekend is en derhalve bij het weer omdraaien van die stenen verrassingen niet uitgesloten zijn.

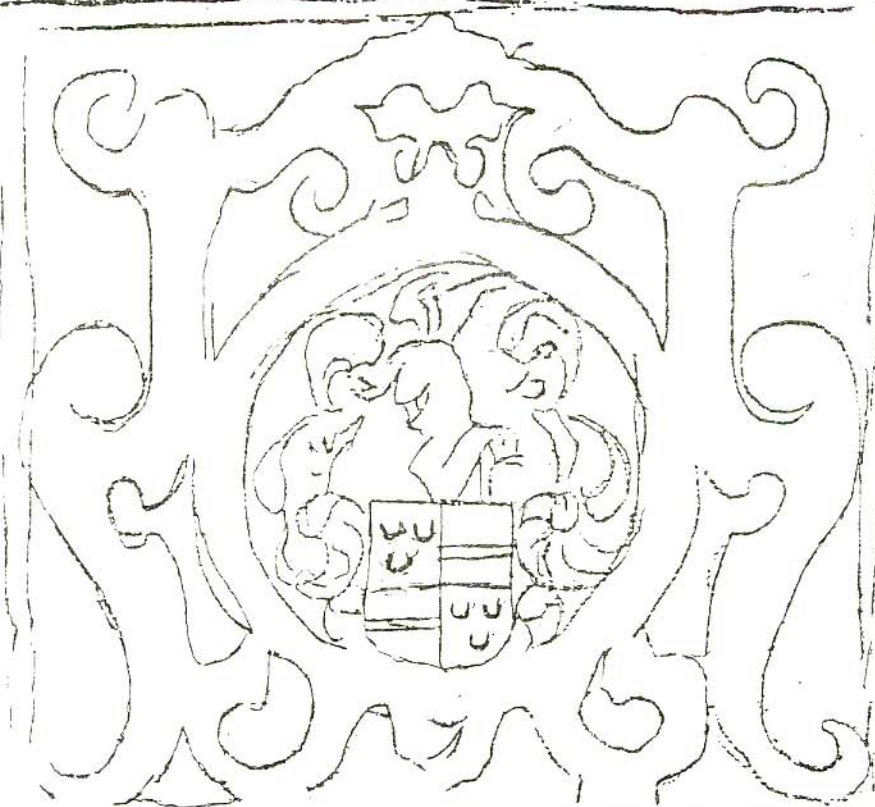
De heer Overwater maakt in zijn boek ook gebruik van beschrijvingen uit de literatuur over kerken, die nu zijn verdwenen. Het is natuurlijk ondoenlijk om in dit kader alle bronnen aan te boren, maar als aanvulling op het artikel in "Ons Voorgeslacht" van 1957 kan ik blijkens de hierbij gevoegde afbeelding en tekst* nog enige nadere gegevens verschaffen over de zerk van Jacob Adriaense Hordijk. Hoewel de originele akte van Aart Schouman niet bewaard is gebleven, is geen reden om de betrouwbaarheid daarvan in twijfel te trekken. De conclusie, die hij verbindt aan het wapenschild moeten we, mijns inziens, slechts glimlachend voor kennisgeving aannemen.

We kunnen de heer Overwater met de genoemde publikaties feliciteren en daaraan toevoegen, dat iedere inwoner van Barendrecht en een ieder die belangstelling heeft in oude Barendrechtse families deze boeken dient aan te schaffen.

We wachten dan ook met spanning op de eerstvolgende publikatie van de heer Overwater, uiteraard over Barendrecht.

L.W. Hordijk
Brielle

*Zie blz. 30 en 31.

HIER LEY T BEGRAVEN IACOB
ADRIAENSE HORDYCK IN SYN
LEVEN SCHEPEN TOT WEST
BARENDRECHT ENDE CARNIS
STERT DEN 19 NOVEMBER
16... OUT 62 IAREN

Verklaring van Aart Schouman

20 september 1730

"Ik ondergeschreven Aart Schouman schildert verklaren en attesteren bij desen mijnen ondertijkening dat de boven staende tijkening de waeren afbeelding is van een Sark liggende present op het Kerkhof tot Barendrecht in de Swijndrechtse Waent, op het graf van Jakob Aderyaense Hordijk ten noont vooste van den ingang van de Kerk soo die tegenwoordig is en regt voor de gaenpat van het huis van den Schoolmeester hebbende weleer in de Kerk tegen de noont oost muur gelegen maer alsoo de Kerk met den tooren tot aen het choor dat nu maer alleen de Kerk is daer in gepredikt wort is verdistrueerd soo is het graf waarop de voorschreven Sark legt neffens nog drie anderen Sarken van de selven famielje van de Hordijke als van Aderyaen Hordijk vader van den voorschreven Jacob Aderyaense Hordijk In-gen Aderyaense Hordijk en van Aderyaenke Adryaens dogter van den Hordijk huysvrouw van (t welk uyt gesleten is op den Sark) broeder en zuster van den voorschreven Jacob Aderyaense Hordijk die neffens den anderen leggen op welke sarken mede de volle wapens van Wassenaer staen uyt gehouden buyten de Kerk geraakt en op het plyn van voorschreven kerk dat nu ook tot het Kerkhof gerekent werd blijven leggen en hebbe ik deze aftijkening gemaakt op Saterdag den tweede September anno seventienhondert en dertig op orderen van de heer J. v. Linde van Slingelant zoon van A. v. Linde Johanzoon en van Margarita van Slingelant die dogter was van Pieter van Slingelant Jonkheer Genderchszoon en van Maria Hordijk die dogter was van Jakob Aderyaense Hordijk hierboven gemeld die met syn huysvrouw Geertje van Driel Joosten dogter onder de voorschreven Sark leggen begraven dienende desen aftijkening tot bewijs de voorse famielje van de Hordijke het voors: wapen van Wassenaer altoos in haar famielje gevoert hebbe als ook consteert aan de bezegeling harer brieve met het selve wapen als heemnaat etc. en na alle waerschijnnelijckheit uyt het altout edel geslagte van Wassenaer haer origine hebben en wel uyt een jongen zoon na alle aparentie van heer Dirk van Wassenaer burggraven van Liden die in huwelijk Vrouwe Machtelde als vrouwe heeft gehad Vrouwe van Barendrecht die de selfde heerlijckheit aan gemelde heer Dirk van Wassenaer ten huwelijk heeft gebracht welken jongen zoon die naam van Hordijk, na een dijk die omtrent Barendrecht legt en in die tijden van de heer Van Wassenaer gemaakt is, sal hebben aangenoome; hebbende de voorschreven Hordijke tot voorschreven Jakob Aderyaense, nooyt haar adeldom gebrooken als hebben altijd haer eiggelande die omtrent Barendrecht en aen den hordijk gelegen hebbe, gecultiveert tot dat gemelde Jakob Aderyaense Hordijk is komen te overlijden als wanneer zijn zoon Aderyaen en twee dogters Helena en Maria, na Dordrecht zijn gaan wone en aldaer op haar rente hebben geleefd alwaar de hierboven gemelde Pieter van Slingelant zoon van Jonkheer Hendrik van Slingelant en van Margareta de Jonge heere Antoni Kias dogter van Vlis-singen de voor schreven Maria Hordijk Jakobsdogter heeft getrouwt, dit alles per memorie en geschreven in Dordrecht den twintigste September anno seventienhondert en dertig"

MET EEN BOEKSKE IN EEN HOEKSKE

Half november j.l. liet ik mijn ogen gaan langs één van de vele rekken in de boekhandel en trof daar in die onvoorstelbaar ruime diversiteit enige titels, die interessant zijn voor hen die belangstellen in lectuur over Barendrecht en omgeving.

Een beperkte keuze, maar als samenvatting een leuk bibliothekje over Barendrecht en het gebied rondom. Een keuze door ieder te verruimen!

Als volgt:

De Barendrechtse Doop- en Trouwakten in de 17e Eeuw, A.M. Overwater	f 15,--
De Keuvels van het Overmase (klederdrachten van de Zuid- hollandse Eilanden, P.W. de Zeeuw	f 37,95
Heerjansdam in oude ansichten, deel 2, Europa Biblio- theek, uitgegeven 1987	f 29,90
100 Jaar Gereformeerde Kerk in Barendrecht, J.E.J. Blin- de	f 12,50
Kleine Barendrechtse Historiën, onder auspiciën Histori- sche Vereniging Barendrecht	f 15,--
Memorieteksten in en om de Dorpskerk van Barendrecht, A.M. Overwater	f 10,--

Helaas is het, zeker in het gezelschap van bovenvermelde titels passende, boekje "Van Dokters en Dorpen, geheel uitverkocht.

Binnen zeer korte tijd is te verwachten de herdruk van IJsselmonde, Ridderkerk en Barendrecht, geschreven door J. Verheul Dzn. en geïllustreerd door Leen Molendijk. Het initiatief tot deze herdruk is genomen door de heren Onnink, boekhandelaar, en Zijlmans, antiquair, beiden alhier. Een prijs kon nog niet met zekerheid worden gegeven. Een initiatief getuigend van kwaliteit, het voorwerp van keuze geheel waardig, namelijk een met uiterste zorg geschreven en van fraaie afbeeldingen - nog stijlvol zwart/wit - voorzien werkje uit de dertiger jaren.

H. van Herwerden

REDACTIE

Mw. G.M.H. Eijkenaar-van der Haak
Wilhelminastraat 19
tel. 12110

Mw. J.W.E. Kouw
Singel 32
tel. 16059

Illustraties: Mw. H.A. Plomp-Monshouwer
Develsluis 6
Heerjansdam
tel. 01857 - 1923

Hr. J.M.J. Tieman
Vlietweg 12
tel. 14103

Hr. H. van Herwerden
1e Barendrechtseweg 136
tel. 12789

++++++

CONTRIBUTIE

Minimaal f 13,50 per jaar. Het beschikbaar stellen van een extra bijdrage wordt zeer op prijs gesteld. Overmaken van de contributie kan geschieden op giro-nummer

25 30 926 t.n.v. de Historische Vereniging Barendrecht.

++++++

WERKGROEP BODEMONDERZOEK

Contactpersoon: Mw. H.A. Plomp-Monshouwer
Develsluis 6
Heerjansdam
tel. 01857 - 1923

WERKGROEP GENEALOGIE

Contactpersoon: Hr. A.M. Overwater
Jaagpad 65
Barendrecht
tel. 01806 - 12152

WERKGROEP FILMARCHIEF J. SCHOP

Contactpersoon: Hr. H. Oldenhof
Rietgors 7
Barendrecht
tel. 01806 - 19273

WERKGROEP BARENDRECHT VAN VROEGER OP ANSICHT EN FOTO

Contactpersoon: Hr. G. van der Schoor
Rijnstraat 17
Barendrecht
tel. 01806 - 13200

WERKGROEP HISTORISCH BOERDERIJ ONDERZOEK

Contactpersoon: Hr. A.G.W. Wesdorp
de Zeeg 25
Barendrecht
tel. 01806 - 13872

WERKGROEP TENTOONSTELLINGEN

Contactpersoon: Mw. J.W.E. Kouw
Singel 32
Barendrecht
tel. 01806 - 16059

+:+:+:+:+:+